

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
факультет історії і права

*кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського*

*кафедра державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу*

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця

кафедра правового регулювання економіки

Матеріали круглого столу
до Дня юриста

***«Виклики правничої
професії
в умовах воєнного
стану»***

06 жовтня 2022 року

м. Харків

Виклики правничої професії в умовах воєнного стану : тези доповідей та наукових повідомлень учасників круглого столу присвяченого до Дня юриста (6 жовтня 2022 року) / уклад.: О.О. Коваленко, Т.Г. Головань, М.Д. Ждан ; за ред. О.О. Коваленко. – Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2022. – 158 с.

У збірнику розміщено тексти наукових доповідей та повідомлень, присвячених актуальним проблемам правничої професії в умовах воєнного стану.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами правничої професії в умовах воєнного стану.

Матеріали круглого столу оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди EKhNPUiR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті факультету історії і права: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Інформація про оргкомітет. Координацію проведення круглого столу здійснює кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського та кафедра державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу – тел.: +38(057)700-35-16, e-mail: trudkonf.hnpu@gmail.com)

Коваленко Олена Олександрівна (в.о. завідувача кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені професора О.І. Процевського д-р юрид. наук, професор) +38(057)598-98-75;

Головань Тетяна Георгіївна (в.о. завідувача кафедри державно-правових дисциплін, кримінального права і процесу канд. юрид. наук, доцент) +38(067)681-93-90;

Ждан Микола Дмитрович (канд. юрид. наук, доцент) +38(063)948-05-19.

Оргкомітет круглого столу не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів круглого столу посилання на джерела є обов'язковим.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
протокол №10 від 19 жовтня 2022 р.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2022

Гелашвілі А.Г. НЕРУХОМЕ МАЙНО ЯК ГАРАНТІЯ ПРАВА НА ДОСТАТНІЙ РІВЕНЬ ЖИТТЯ ПРИ УКЛАДАННІ ДОГОВОРУ ПРО ПРИПИНЕННЯ ПРАВА НА АЛІМЕНТИ ДЛЯ ДИТИНИ У ЗВ'ЯЗКУ З ПЕРЕДАЧЕЮ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО	89
Фатєєв Я.В. ДИНАМІКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІН ІСТОТНИХ УМОВ ПРАЦІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	91
Журавельов М.С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ БОЙОВОЇ ОБСТАНОВКИ ЯК КВАЛІФІКУЮЧОЇ ОЗНАКИ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ	93
Кузнецова К.І. ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ. ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ СУДУ	96
Лиманський П.П. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОПЛАТИ ПРАЦІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	99
Герасименко Г.О. ОХОРОНА ПРАВА НА МАТЕРИНСТВО ТА БАТЬКІВСТВО ЯК ФАКТОР ПОДОЛАННЯ ДЕМОГРАФІЧНОЇ КРИЗИ	102
Жиленко Х.О. ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ЧЛЕНСТВА В СІМ'Ї У СФЕРІ ПРИВАТНОГО ТА ПУБЛІЧНОГО ПРАВА	104
Коренцов О.І. ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ	107
Панаско Ю.І. ПРАЦЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: РЕАЛІЇ ВОЄННОГО РЕЖИМУ ТА ПІСЛЯВОЄННІ ПЕРСПЕКТИВИ	110
Сапітон Д.В. ПРИЗУПИНЕННЯ ДІЇ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ	113
Ференець О.Є. СУД ПРИСЯЖНИХ У ЗДІЙСНЕННІ ПРАВОСУДДЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ПРОВЕДЕННЯ РЕФОРМ СУДУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ	116
Шапірко В.Г. ГЕНДЕРНО-ПРАВОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЯГНЕННЯ ЦІЛЕЙ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ	117
Варук В.В. ПРОБЛЕМИ ТА ГОТОВНІСТЬ ДО РЕФОРМУВАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ	120
Донченко К.Р. ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА: ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ	122
Андрєєва Ю.С. ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОБОЧОГО ЧАСУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ	126

перебувають у шлюбі між собою або в будь-якому іншому шлюбі. Такий підхід категорично не відповідає тим механізмам захисту від зловживань з боку учасників та (або) органів управління АТ, який запроваджено акціонерним законодавством.

Підсумовуючі вищенаведене можна стверджувати, що закріплення на нормативному рівні загальних критеріїв, з наявністю яких закон пов'язує виникнення у особи сімейно-правового статусу, необхідно вважати системним та конструктивним, який стане підставою для удосконалення спеціального законодавства. Але такий підхід, безумовно, не виключає можливість конкретизації членства у сім'ї окремими законами, якщо це обумовлено метою правового регулювання саме цього закону.

УДК 342.9

ORCID 0000-0001-6850-1774

Коренцов Олександр Іванович,
аспірант кафедри державно-правових дисциплін,
кримінального права і процесу
Харківського національного педагогічного університету імені
Г.С.Сковороди
e-mail: jurist.korentsov@ukr.net

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

Україна отримала незалежність після розпаду Радянського Союзу (далі – СРСР) в 1991 році, у складі якого вона знаходилась більше 70 років, тому законодавство України, особливо закони прийняті в перші роки незалежності, формувалось з огляду на законодавство колишнього СРСР і тільки після прийняття в 1996 році Конституції України і розвитком держави Україна розпочався кардинальний відхід від норм законодавства СРСР і розбудова своєї законодавчої бази. Але на жаль до цього часу цей процес практично не зачепив реформування нормативно-правових актів, які регулюють правовідносини в умовах дії воєнного стану.

Указом Президента України від 24.02.2022р. №64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», в зв'язку з збройною агресією Російської Федерації (РФ) на всій території України було введено воєнний стан.

Незважаючи на те, що воєнний стан на території нашої держави вже запроваджувався (вводився указом Президента №290/2018 від 26.11.2018 року на території 10 областей України в зв'язку з військовим конфліктом між Російською Федерацією і Україною у Керченській протоці), правниками не було приділено достатньої уваги відповідності положень законів України, які регулюють відносини в умовах воєнного конфлікту, зокрема і норм закону «Про правовий режим воєнного стану», Конституції України, не вивчено застосування такого правового інструменту реакції держави на загрозу суверенітету і територіальної цілісності України, як введення режиму воєнного стану і проблеми пов'язані з його впровадженням.

На думку автора завданням правників є не тільки захист прав та інтересів фізичних осіб у разі їх порушень, але і інформування суспільства про ті проблеми правового характеру, які існують в правовідносинах між державою і громадянами, зокрема і в період дії правового режиму воєнного стану, та повідомляти органи законодавчої, виконавчої влади про наявність проблем і пропонувати шляхи їх врегулювання.

Те, що дії виконавчих органів при здійсненні ними своїх повноважень не завжди відповідають закону свідчить той факт, що державними органами мільйонам українців з початку війни в Україні не дозволяється користуватися в повній мірі правами, зокрема правом на освіту, працю, правом на переміщення, включаючи право виїзду за межі України, незважаючи на те, що Указом Президента №64/2022 не було обмежено права громадян. В Конституції України (ст.64) зазначено, що в умовах воєнного стану можуть бути обмежені права громадян, і згідно ст.6 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», який регулює правовідношення в період дії воєнного стану, Президент в Указі «Про введення воєнного стану» повинен зазначити, вичерпний перелік прав та свобод громадян, які тимчасово обмежуються і строк дії цих обмежень. Але всупереч вимогам ст.6 закону в п.3 Указу Президента №64/2022 зазначено не те, які права громадян тимчасово обмежуються, а що права і свободи, передбачені певними статтями Конституції, можуть бути обмежені (без зазначення прав), що де-юре не є підставою для введення обмежень прав громадян на території України в період дії воєнного стану. Тому, враховуючи невідповідність п.3 Указу вимогам ст.6 закону, якою визначено, що має бути зазначено в Указі, Президенту необхідно в тексті чітко визначити перелік прав і свобод громадян, які тимчасово обмежуються в період дії воєнного стану.

Правовідносини в державі в період дії воєнного стану регулюються Законом України №389-VIII «Про правовий режим воєнного стану», прийнятий Верховною Радою 12 травня 2015р., який ґрунтується на більш ранніх законах України, зокрема «Про оборону» (1991р.), «Про військовий обов'язок і військову службу» (1992р.), «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (1993р.) та інших, які були прийняті Верховною Радою України в перші роки незалежності, а тому їх норми, щодо прав та обов'язків громадян, допускають примус в разі їх невиконання, що було притаманно тоталітарному режиму колишнього СРСР. Так прикладами радянської спадщини є зокрема такі поняття, як трудова та військово-квартирна повинності, обов'язкова евакуація, військово-транспортний обов'язок, примусове відчуження або вилучення майна та інші.

Разом з тим у 1997 році Верховною Радою України було ратифіковано Європейську Конвенцію «Про захист прав людини і основоположних свобод» (1950р.), але після прийняття Конституції України і ратифікації Конвенції не було внесено змін до законів України, які регулюють правовідносини в період дії воєнного стану в Україні, щодо дотримання прав громадян на життя, повагу до їх гідності, права на свободу і недоторканість.

Таким чином виникла ситуація, коли з однієї сторони Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та іншими законами обмежуються права громадян в період дії воєнного стану, шляхом запровадження комендантської години, трудової повинності, введення військово-транспортного обов'язку, запровадження обов'язкової евакуації, примусового відчуження або вилучення майна, заборони переміщення військовозобов'язаних і їх виїзду за кордон та інші.

А з іншої сторони, згідно Конституції України громадянам державою гарантується право на життя, повага до їх гідності, право на свободу і недоторканість, які виключають будь-яке насильство над людиною і поводження з нею, яке принижує її гідність, і які згідно ст.64 Конституції України не можуть бути обмежені навіть в умовах воєнного стану.

Якщо в радянські часи застосовувалися насильницькі дії до своїх громадян, враховуючи що вони за Конституцією не мали права на життя, свободу, на повагу до їх гідності, то такі дії є неприйнятними для правової, демократичної держави Україна, яка обрала європейський шлях розвитку.

Будь-який обов'язок громадянина перед державою, зокрема і захищати її, має ґрунтуватися не тільки на нормі закону, а і на тому, що зробила держава для стабільного, безпечного і заможного життя громадянина і його родини, що і стане додатковою мотивацією для її захисту.

Україна обрала шлях до Євросоюзу, тому, враховуючи що наше законодавство найближчим часом повинно бути адаптовано до законодавства ЄС, вже зараз потрібно з текстів законів вилучити норми, які прямо чи опосередковано дозволяють здійснювати будь-яке насильство над людиною.

В середині літа ЗМІ поширювалась інформація про те, що за порушення комендантської години штрафуватимуть і законопроектами, зокрема і №7553, поданими до Верховної Ради України пропонувалось за порушення комендантської години застосовувати штраф від 510 до 3400грн. Автором було надіслано до ВР звернення з правовим обґрунтуванням неприпустимості введення відповідальності за порушення комендантської години і, відповідно, внесення законопроектів на розгляд ВР, тому що положення законопроектів не відповідають Конституції України і загально визнаним правам людини.

Так, держава регулює правовідносини між фізичними, юридичними особами (громадянами) та державними органами і за невиконання певних приписів регуляторних актів може передбачатись юридична відповідальність, зокрема і адміністративна. Але людина не може бути притягнута до відповідальності навіть у разі нехтування нею безпекою свого життя або здоров'я, тому що в демократичній, правовій державі тільки сама людина може вирішувати питання щодо свого життя та здоров'я і, відповідно, своєї поведінки в разі виникнення небезпеки для життя.

З цих же підстав до осіб, які відмовляються покинути свої домівки в разі оголошення обов'язкової евакуації, не можуть бути застосовані примусові заходи та притягнуто цих осіб до відповідальності.

Автором ще в липні було отримано лист з ВР в якому зазначено, що звернення передано до комітету з питань правоохоронної діяльності ВР і, як наслідок, жодний з законопроектів щодо притягнення до адміністративної відповідальності за порушення комендантської години до цього часу не було внесено на розгляд ВР, а тому є сподівання, що законопроекти не будуть розглядатись ВР і в подальшому, та необґрунтовані пропозиції груп депутатів не будуть законодавчо закріплені.

Влітку чоловікам почали вручати повістки на вулиці, блокпостах, що викликало протест в суспільстві, тому автором було проаналізовано нормативно-правові акти щодо питань призову та мобілізації і направлено до Кабінету Міністрів України звернення з правовим висновком, що повістки можуть вручатися тільки за місцем проживання, роботи, навчання особи і в

територіальних центрах комплектування, на що було отримано відповідь, що звернення передано до Міністерства оборони України. Тому для того щоб виключити зловживання з боку військовослужбовців, пропонується порядок видачі і вручення повісток викласти в окремому акті з зазначенням в ньому вичерпного переліку місць де їх можуть вручати.

Посадові особи державних органів вже зрозуміли, що зазначені в Законі «Про правовий режим воєнного стану» заходи правового режиму воєнного стану, зокрема ті, що залишились нам у спадок з радянських часів, не відповідають реаліям сьогодення і підлягають перегляду, що підтверджується тим, що при проведенні об'явленої обов'язкової евакуації жителів Донецької області наслідком відмови осіб від евакуації стало не примусове їх виселення, а підписання ними заяви про таку відмову.

Таким чином Закон України «Про правовий режим воєнного стану» та інші закони, які регулюють правовідносини під час дії воєнного стану в Україні, повинні бути переглянуті, зокрема в частині застосування заходів правового режиму воєнного стану, які безпосередньо стосуються дотримання прав і свобод громадян, встановлених Конституцією України і загальновизнаними нормами міжнародного права.

УДК 349.2

ORCID 0000-0001-9859-4174

Панаско Юрій Іванович,
аспірант 1 р.н. ОНП Право, спеціальність 081 Право
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди,
e-mail: yura_097@ukr.net

ПРАЦЯ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ: РЕАЛІЇ ВОЄННОГО РЕЖИМУ ТА ПІСЛЯВОЄННІ ПЕРСПЕКТИВИ

Призначення праці, мета цієї діяльності в минулому, теперішньому і майбутньому – це задоволення потреб людини і суспільства в цілому. Праця є провідною складовою життя людини, адже завдяки праці, що відбувається в колективі, людина від біологічного виду перетворюється на соціальну істоту.

До подій 24 лютого 2022 р. у різних джерелах наголошувалося на тому, що період становлення правової держави і суспільства, закономірності розвитку способів виробництва потребують нової ідеології господарських відносин на засадах партнерства, а також необхідності підвищення рівня людського капіталу, що пов'язано з інноваційними процесами, інтелектуалізацією трудової діяльності [1, с. 441- 442; 2. с. 112].

Звичайно, людський капітал є тим багатством, що дозволяє країні розвиватися, адже саме людина, накопичуючи протягом свого життя знання, здобуваючи та розвиваючи свої професійні навички, реалізуючи своє право на працю, створює матеріальні та духовні блага, чим забезпечує існування та розвиток людської цивілізації. Працю можна назвати феноменом, який збагачує не тільки людство, як певну спільноту, не тільки цивілізацію, але й кожну окрему людину – носія цієї здатності.